

Tiszasziget

TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI KÉZIKÖNYV

TARTALOMJEGYZÉK

1. Bevezetés 3
2. Tiszasziget bemutatása 4
3. Örökségünk 8
4. Eltérő karakterű településrészek 20
 - Falusias belterület és Térvár*
 - Üdülőtérület*
 - Külterület*
5. Építészeti útmutató 33
 - Telepítés*
 - Magasság*
 - Tetőhajlásszög*
 - Tetőforma*
 - Színek*
 - Kerítések*
 - Ajtók, ablakok*
 - Homlokzatképzés*
6. Mai példák 46
7. Utcák, terek 50
8. Hirdetések, reklámtáblák 53

BEVEZETÉS

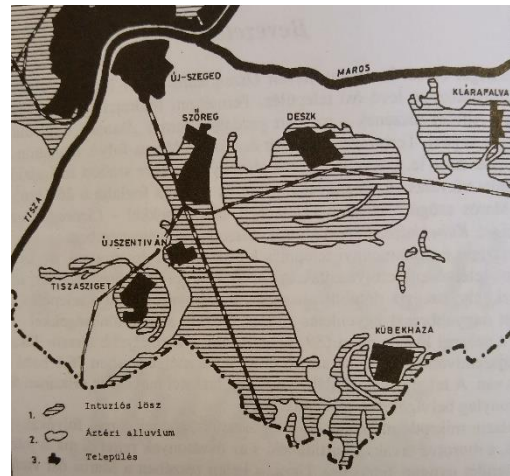
Az ősi időktől lakott ez a települési környezet, amely körbevesz minket. Hol természeti erők, hol szorgos kezek munkálkodtak rajta. Néha utóbbi győzött, elsősorban víz formájában, de az ember újra és újra talpraállt és benépesítette a vidéket. Az itt élők nagy gondossággal, szívós kitartással formálták és formálják lakókörnyezetüket, meleg otthont teremtve maguknak. Otthont, ami általuk, velük él. Az otthonteremtés célja és feladata, hogy az ember a mikrokörnyezetében a legkedvezőbb feltételeket biztosítsa magának. Az építési tevékenység jelentősen befolyásolja a környezetet. Az elkészült épület fontos környezetformáló tényező, mert összeköti a természetet és a társadalmat. A környezet épített és természeti elemei összefüggő egészet alkotnak, melynek megfelelő alakítása, fejlesztése, értékeinek megőrzése és védelme közérdek, a társadalom kötelezettsége. Ezért az ország minden települése településképi arculati kézikönyvet és településképi rendeletet készít arculatának megővése, fejlesztése érdekében. A képekkel gazdagított kézikönyv célja a település és örökségeinek bemutatása, településképi szempontból meghatározó, eltérő karakterű területek feltárása és bemutatása. Javaslatokkal járul hozzá az olvasó új otthonának megteremtéséhez és szűkebb környezetük kialakításához. Legfőbb feladata az iránymutatás, a különböző korú és karakterű falurészek építészeti egyensúlyának kialakítása, a falu saját egyedi és egységes arculatának megteremtése. Fontos, hogy az iránymutatás nem demagóg jellegű, nem akarja megmondani a „tutit”, egyszerűen megpróbálja feltárni Tiszasziget értékeit, bemutatni azokat és levonni a következtetéseket. Gondolatokat próbál közvetíteni, teremteni, elültetni az olvasó fejében, melyek közül néhány szárba szökkenhet majd. Néha érdemes megállni egy percre és vetni egy pillantást a saját portánkon, saját utcánkon túlra is, mert rendkívül gazdag környezet, települési szövet, ősi, letisztult tudás tárulhat elénk. Jó érzés szívni néhány jó mély lélegzettel a hely szelleméből!

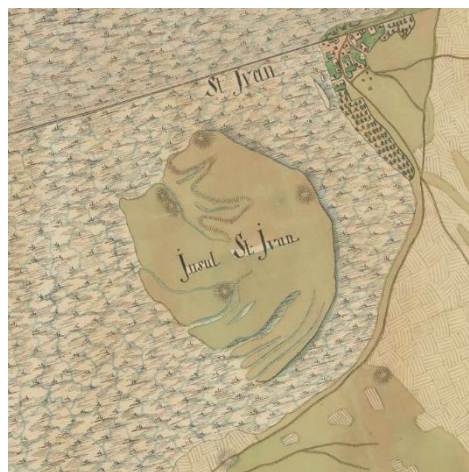
TISZASZIGET BEMUTATÁSA

Tiszasziget a Dél- Tiszavölgy keleti részén, a Tisza és a Maros ártere között fekvő ősi település. Történetét lényegesen meghatározza földrajzi helyzete, hiszen a két folyó közti mocsaras, lápos területeken csak a magasabban fekvő löszháton létesültek települések. Az egyik ilyen szigetszerű magaslat képezi településünk életterét a régi időktől fogva. Egy másik, az igazgatási terület déli határán ma is élő tanyasor, Térvár is egy magaslaton maradt fenn. Régészeti kutatások bizonyítják, hogy a „Körös” kultúrától kezdve ezeken a magaslati pontokon folyamatosan megtelepedtek embercsoportok.

A település külterületét szemlélve, a domborzati viszonyokon jól megfigyelhetők a régi folyókanyarulatok, morotva tavak, partidűnék. Ingoványos, mocsaras részek váltakoznak itt földművelésre alkalmas területekkel. Településünk és dűlőink nevei a mai napig magukon viselik az ősi táj vízrajzi arculatát: Sziget, Kistrét, Fehértó. Az első katonai felmérésen kiválóan látszik a vizenyős területekből kiemelkedő sziget, mely a későbbi települések megtelepedhettek.

Tiszasziget község elemi alkotórésze a víz. Vízből nőtt ki, történelme során minduntalan küzdött és együtt élt a vízzel. Nem egyszer a víz győzött és hatalmas árral elpusztította a falut. Az emberek azonban mindig visszatértek, újra és újra birtokba véve a kis magaslatot. Utoljára a XIX. század elején kellett újjáépíteni a települést, azóta az ár- és belvízmentesítésnek köszönhetően nem fenyegette a pusztulás veszélye a falut. Ennek a harcnak azonban még nincs vége, a víz életet ad, de el is vesz, ha nem vigyázunk. Felelősséggel, a hely iránti tisztelettel lehet békében együtt élni a minket körülvevő vízzel.

I. katonai felmérés

A település legforgalmasabb útja az északi részén halad keresztül, a löszplatón húzódó évszázados nyomvonalat követve. Érdekes, hogy a régi kultúrák ettől a vonaltól északra telepedtek meg főként, a mai falu viszont az úttól délre terül el. A fő közlekedési kapcsolatok Szegec, a határ és Térvár felé vannak. A településszerkezet alapvetően mérnöki kiosztás eredménye, akik bölcsen követték a természetes vonulatokat, igazodtak az évszázadok alatt kialakult vonalakhoz. A belterület déli részén még szinte eredeti formájában maradtak fent a lakóutcák, hajdani természetes vízfolyásokhoz igazodva.

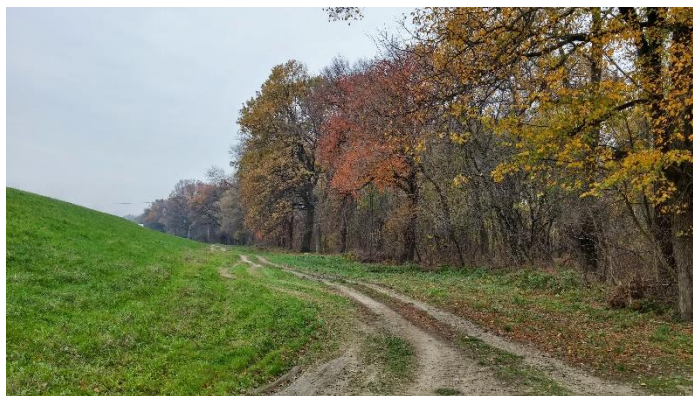

A település belterületén nagy számban találunk fésős beépítésű, toldott tornácos épületeket, melyek közül szép számmal újíítottak fel a népi építészeti értékeket szem előtt tartva. Ezek az épületek a falu történelmi „összejtjei”, a települési szövet alapelemei. Szép számmal lelhetünk fel sátortetős épületeket és a főtér közvetlen környezetében polgárabb stílusú, az utcavonallal párhuzamosan, zárt sorúan épült házakat.

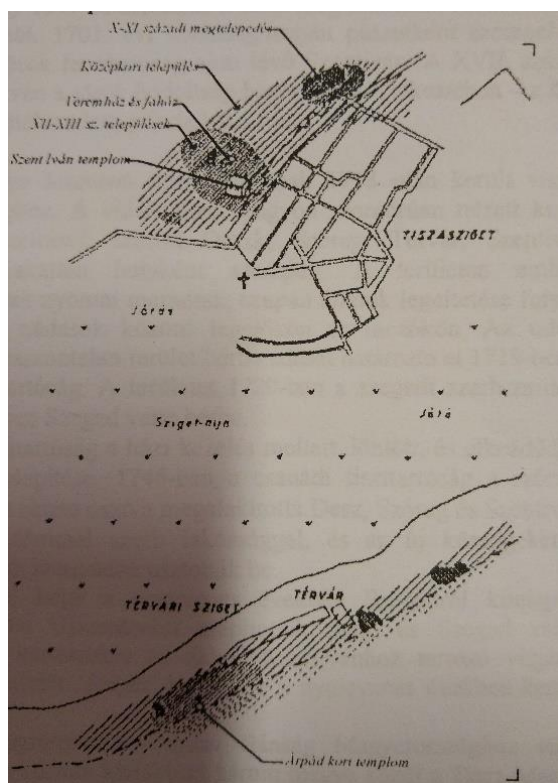
A névadó folyó – a Tisza – északnyugatról képezi a település természetes határát. Az árvízvédelmi töltés és a folyó közti terület természeti terület, ahol sétálva akár a kocsányos tölgyekkel, magyarkőrisekkel tarkított erdőben, akár a folyóparton gyönyörű tájkép tárul elénk. Az ártérben szép számmal találunk nyaralókat is, de a vizek biztonságos lefolyása miatt újakat már nem lehet építeni.

ÖRÖKSÉGÜNK

Tiszasziget legmagasabb pontja a Kossuth Lajos utca mentén fekvő **Szélmalom-domb**. Itt és ettől délnyugatra telepedtek meg jellemzően az ősi kultúrák az évezredek alatt. A szegedi Móra Ferenc Múzeumban számos bronzkori edényt, cserepet találunk erről a területről.

Kutatások bizonyítják, hogy a római kortól egészen a középkorig csupán a nagyobb hátacon (Vedresházán, Térváron és a mai település helyén) alakult ki egy-egy falu, míg a körülöttük és a falvaktól távolabb eső szárazulatokon tanyák láncolata volt jellemző. A tanyák általában néhány épületből álltak. Jellemzőjük az egy központi oszlopra támaszkodó, kisméretű, szalmával fedett kunyhó, esetleg a cölöpszerkezetes fából készült lakóház és istálló. Gyakori a raktárként működő gabonásverem, a füstölő, az eső és a felszíni vizeket elvezető árok, a karám, a vízparti, állatok itatására szolgáló kopolyakút.

Örökségvédelmi hatástanulmány - részlet

A löszháton lévő ősi települési helyén egykor templom állt, melyet valószínűleg a XII. században építettek. Tájolása szokványos: megközelítően kelet-nyugati. A zsindegyel vagy náddal fedett templom bejáratának elhelyezése bizonytalan. Valószínűleg kicsiny ablaknyílása volt a keleti és déli oldalán. A 46 m²-es hajó alig 93-138 fő befogadására volt alkalmas. Többször megerősíthették az évek folyamán: ajtaját és ablakát faragott kővel keretezhették. A megerősítést az bizonyítja, hogy több, korabeli egyházi építészetben általánosan használt vörös homokkődarab is előkerült. Az Árpád-kori templom bővítés nélkül maradása arra enged következtetni, hogy a lakosság létszáma szignifikánsan nem változott.

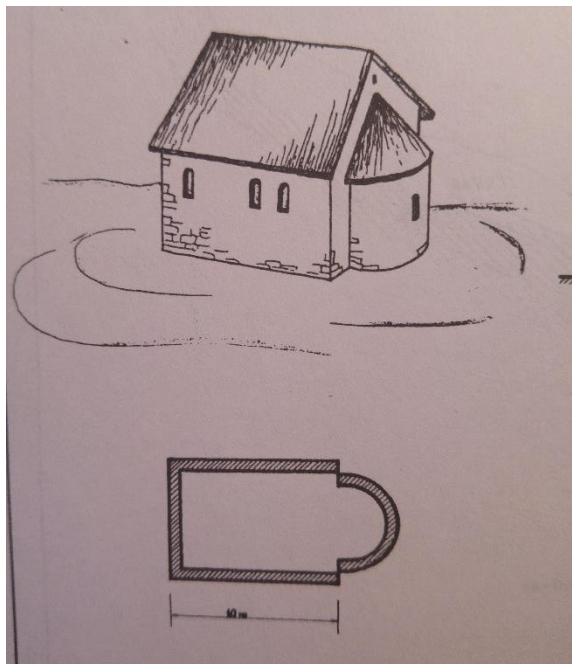
A templom körüli temető körülbelül harminc sírját ismerik a kutatók: a legkorábbi temetkezést a XII. századtól számítjuk, a legkésőbbiek pedig a XVII. századtól.

A késő középkori falu a mai Tiszasziget északi és nyugati szélén húzódik csaknem 2 km hosszan és 600 m szélesen. A családok létszámának növekedésének, a beltelkek megszilárdulásának és méretnövekedésének következménye a falu belterületének megnagyobbítása, kibővítése.

A mai Térvártól délre található - ma is - egy halom: megalapítottak a XI. század végén, de legkésőbb a XII. század elején egy falut. A halmon épült egy templom, melyre csupán a felszínen talált embercsontok, valamint a téglá- és habarcstörmelések engednek következtetni. Az 1450-ből származó első hivatkozásban „Therwar”-ként említik ezt a kismemesi családok által birtokolt területet. A 20-25 házas települést 140-175 fő lakhatta. A XVII. századra elnéptelenedik, csupán 1772-ben telepítették újra.

A XV. századtól kezdve feltételezhetjük, hogy a lakosság többsége jobbágy volt: a földesúr által rendelkezésükre bocsátott telken gazdálkodtak.

A szegedi dohánykertészekkel betelepített Vedresháza folyamatos fejlődésnek indult, aminek az 1816. júniusi tiszai árvíz vetett véget.

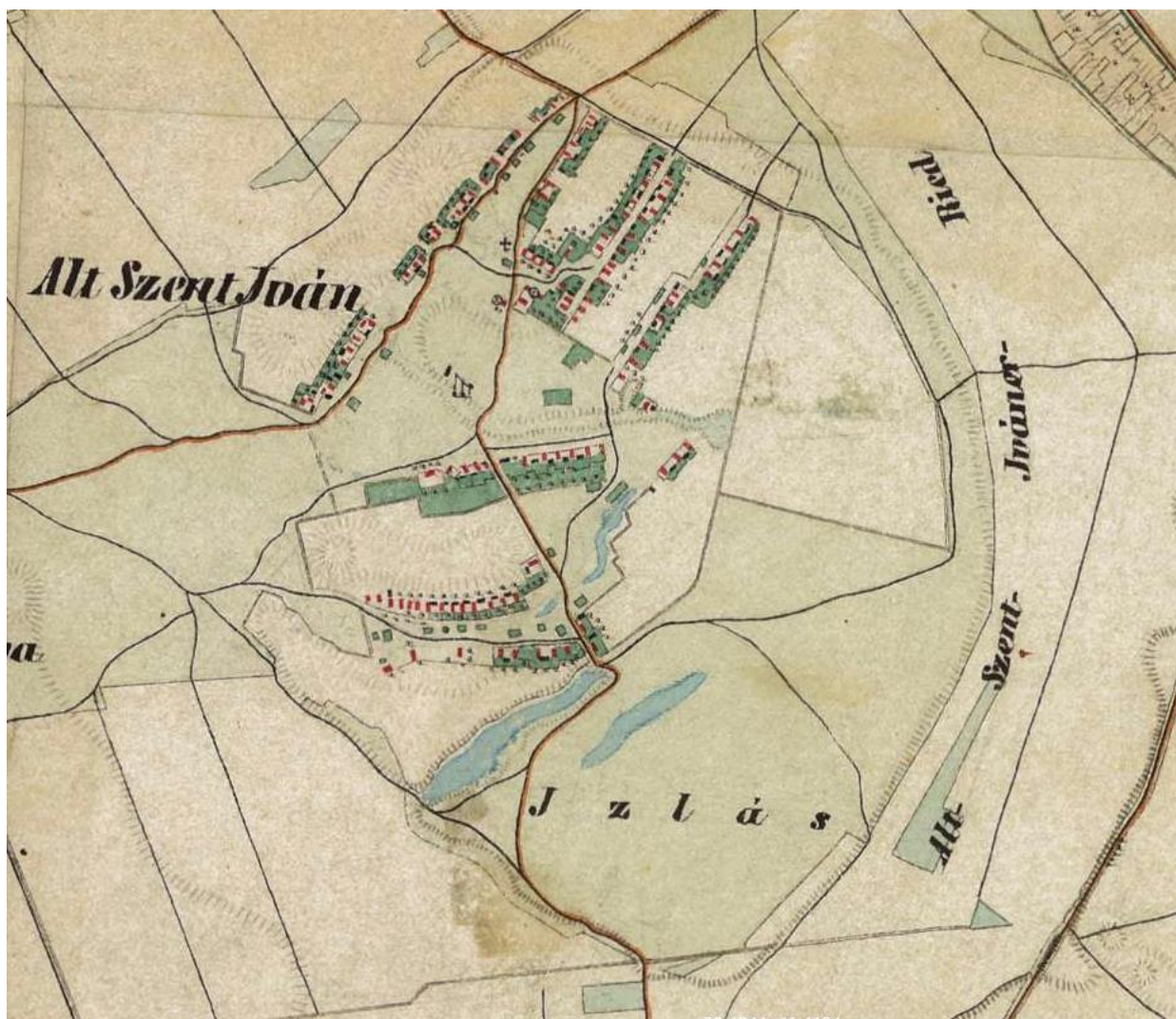

Az 1846-os újraterelődéskor mértanilag kialakított szerkezetű községet hoztak létre. 1918-ban épült fel a Tiszasziget központjában elterülő téren a **templom**. Késő szecessziós stílusban épült, de fellelhetők rajta a neoromán (hajó és szentély ablakai) és az északi téglaeépítészeti stílus (toronykialakítás) jegyei is. A téglá jellegzetes építőanyagként a falu lakóépületeiben, kerítéseiben, göréiben is jellemző, a templom ezáltal méltón reprezentálja a falu jellegzetes építőanyagát is. Nevét a település védőszentjéről, Páduai Szent Antalról kapta, róla nevezték el a katolikus iskolát, óvodát és a főteret is, ahol a templom áll.

Örökségünk számba vételekor mi mással foglalkozhatnánk az elsők között, mint a **településszerkezettel**, településünk „szülőanyjával”. A település kialakulását meghatározó ősi adottságok, vízrajzi viszonyok, különböző természeti tényezők és az ember által kijelölt erővonalak figyelembe vétele a mai napig javasolható. A „régiek” tudták, hova kell építeni, nem véletlenül alakultak az utcavonalvezetések, a házhelyek. Településünk szerkezeti elemei közül néhány jól megfigyelhető a XIX. század elején készített II. katonai felmérésen. A térképen szinte minden látszik, ami lényeges. A mai Kossuth Lajos utca mentén végig települtek porták, azonban az ősi települések helyétől délre, délkeletre fejlődött a falu, hiszen északabbra vége volt a löszhátnak, mélyebb területek következtek. A mai Május 1. utca, József Attila utca, Szamos utca északi része, a Kolozsvári, Dózsa György és Aradi utcák épültek be akkoriban. A Gyála és Térvár felé menő fő közlekedési vonalak voltak a primer hálózat elemei.

Ezek alkották a későbbi mérnöki szabályozású utcarendszer alapjait, mely okosan igazodott a meglévő (működő) rendszerhez, tovább bővítve azt. Jól kivehető a magasabban fekvő löszhát (zöldes színnel) és a körülötte keletről félkörívben ábrázolt nádas terület (Ried). Olykor a magasabb rész is vízállásokkal tagolt, melynek szélei vonzó letelepedési célpontok voltak. A Dózsa György és Aradi utcáknál is megfigyelhető, hogy nem pont a magaslatokra települtek, hanem a mélyebb és magasabb területek határmezsgyéjére. Ezek a határvonalak általában fontos szerepet töltenek be egy település kialakulásában.

II. katonai felmérés

„Ha elfogadjuk, hogy egyetlen telekhatár, egyetlen utca, egyetlen vonal sem jött létre véletlenül, hanem nagyon is racionális, sokszor banálisan egyszerű okok következtében, akkor a kialakult állapotot generációk hosszú sorának rejtjeles üzeneteként foghatjuk fel. Ennek az üzenetnek lényege maga az üzenet, ami tényleges tartalmától szinte függetlenül körülöttünk akar élni, bele akar szólni mindennapjainkba, részt akar venni a kései utódok életében. Ha ezt a világot megfelelő tisztelettel kezeljük és merünk rá építeni, biztosak lehetünk jótékony hatásában.” – dr. Meggyesi Tamás

*A település épületei és
utcahálózata saját szerkesztés*

A településszerkezet bővülése, besűrűsödése jól megfigyelhető a régi „erővonalak” mentén. Az utcafrontos, oldalhatáros beépítési mód az egész településre jellemző. Kivételt csak a Szent Antal tér környezete képez, ahol az intézményi funkciók sűrűsödnek.

XIX. századi kataszteri térkép

A XIX. század végén készült kataszteri térképen jól látható, hogy a Dózsa György és Aradi utcáknak még csak a két szélső oldala épült be, a sűrűsödés a következő időszak terméke. Az épületek követték a jellegzetes, északnyugat-délkelet irányú, oldalhatáros telekkiosztást, melyet minden bizonnyal a természetes lefolyási irányok indukáltak. Az Aradi utca déli oldalán a mai napig jellemző ez a fajta tájolás. Talán érdemes lenne megőrizni.

A **Polgármesteri Hivatal** 1939-ben, Schachmann Ádám szegedi építész tervei alapján épült. A „L” alakú épület szépen zárja a teret, egyszerű tömeg, tetőforma és homlokzatképzés jellemzi.

A település magaslati pontján, a Szélmalom-dombon áll a régi **szélmalom**. A vályogtégglából épült malmot téglaköppennyel borították. Egyik sérült részén látszik egy belső fagerenda is, mely műves belső faszerkezetről ad tanúbizonyságot. Teteje tűzvész során leégett, bádog fedést kapott, az alsó részének hiányzó tégláit cserepekkel fedték, mindkét megoldás természetesen ideiglenes. Jelenleg egy gazdasági udvar része, védelemre feltétlenül javasolt.

A **gőré** egy csöves takarmányok szárítására és tárolására szolgáló építmény, amely a Kárpát-medence kukoricatermelő vidékein mindenfelé megtalálható. Az építményt a magyar nyelvterület egyes részein *kas* vagy *kotárka* néven ismerik. A gőré vázát az erős, teherbíró gerendázat jelenti, a tárolóteret pedig fonott, vagy pedig lécezett fal választja el a külvilágtól. Tisziszigeten az utcafronti téglakerítéssel egybeépített, félig téglából, félig lécből épített gőrék a jellemzőek. Gyakran egybeépítették egy másik gazdasági épülettel is. Az utcaképet meghatározó, anyaghasználatában, megjelenésében a népi építészetet reprezentáló, a település egyik ősi „genetikai kódját”, környezeti mintáját jelentő építmény. Felújításuk, rendbehozataluk feltétlen javasolt, még ha nem is eredeti funkcióknak megfelelően. Találjunk ki neki egy megfelelő használati módot vagy egyszerűen hagyjuk meg emléknek, identitásunk erősítőjének.

A település külterületen nem jellemző a tanyavilág, ennek okaként a viszonylag rövid átmérőjű településhatárt említhetjük, ahova még érdemes volt akár naponta is kijárni. Így a belterületen sok szép példát találunk a népi építészet hagyatékából. Egyik leggyakoribb eleme a **toldott tornácos ház** továbbfejlesztéseként kialakult ún. 2+1 ablakosztásos, aszimmetrikus homlokzatú, utcafrontos, arra merőleges gerincű ház. Az eredetileg utcáig kifutó, utólagosan hozzáépített (toldott) tornácokat az évtizedek során beépítették, így alakult ki ez a látszólag „elrontott” ablakkiosztású ház. Eredeti állapot (vagy ahhoz közeli) stílusú helyreállításuk tetszetős képet eredményez, a fenti ábrán fa oromfallal, téglakerítéssel, egyszerű színek használatával. Alul pedig a főtér sarkán áll egy épületegyüttes, mely védelemre javasolt, a helyi építészeti értékek jelképe lehet a központban.

Az utcavonalra merőleges, régi parasztházak **oromfalai** az Alföldre jellemző egyszerű, esztétikus díszítést kaptak. Eleinte fából készítették, majd a téglá és a vakolt megoldás terjedt el.

Magyarország legmélyebb pontját szimbolizáló kopjafa 1984-ben létesült, 75,8 méterrel itt található **hazánk legmélyebb pontja**. Nádfedeles pihenő, szekér, gémeskút, kerámia plasztika, fából készült padok és asztalgarnitúrák, kerékpártároló, valamint tisztálkodási létesítmény várja a turistákat. A kerámia plasztika burkolatát képező dombormű a Tisza folyó árterületén található kiszáradt, repedezett talajt mintázza.

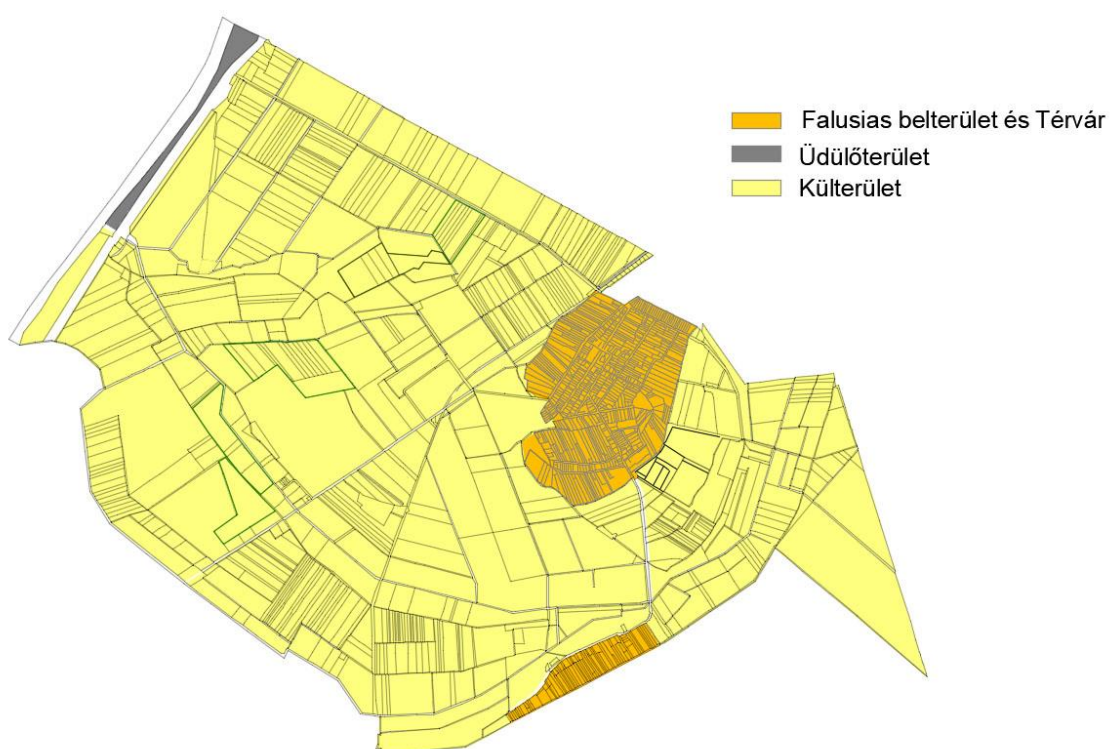

Magyarország legmélyebb pontját hordozó településének arculata nem lehet teljes a **víz** említése nélkül. Tiszasziget névadó folyója mellett, gyakorlatilag vízből „emelkedett ki”. Víz vette körül az ősidőktől fogva. Ahol ásunk egy gödröt, rögtön megtelik vízzel. Ártézi kutainkból méterekre lövell ki a tiszta víz. Vigyázzunk erre a közös kincsre!

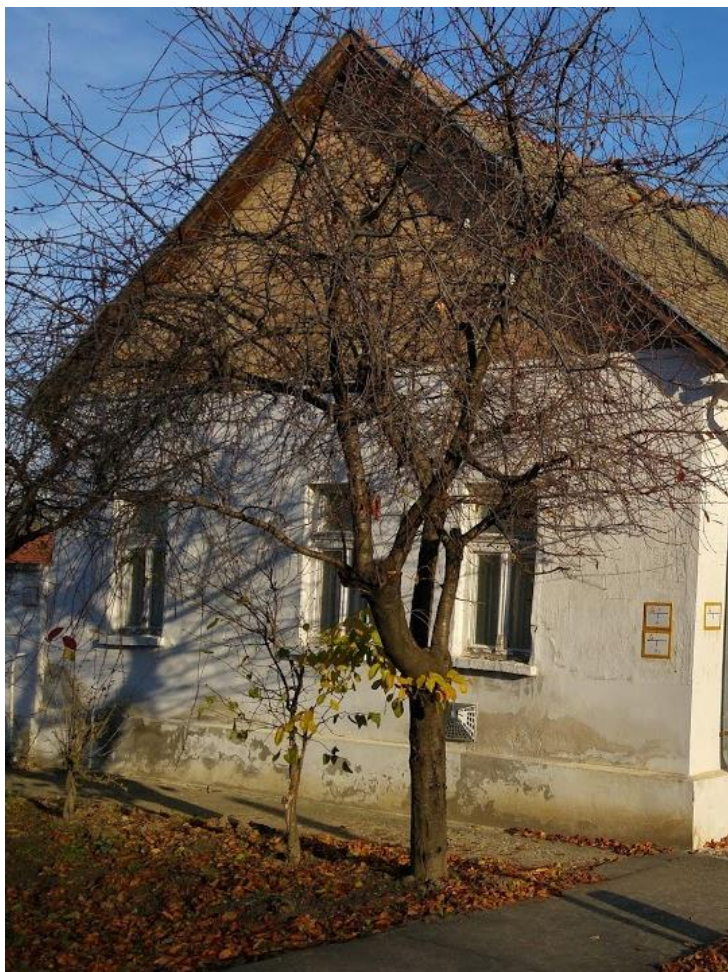
ELTÉRŐ KARAKTERŰ TELEPÜLÉSRÉSZEK

A település arculatának hiteles bemutatásához érdemes lehatárolni a karakteresen más jellegű településrészeket. Tiszaszigeten három ilyen területet találunk. A falusias beépítésű belterület viszonylag homogén stílusú, oldalhatáros, utcafrontos, földszintes épületekkel. Az igazgatási terület déli magaslati pontján lévő Térvár szintén ősidők óta lakott terület, a mai napig lakóövezetként funkcionál. Érdekesség, hogy telkei fordítottan tekintenek az útra, ahonnan a hátsó telekvégek tárnak elének. Az üdülőterületet a Tisza árterében találjuk, ahol jellemzően lábakon álló, az elnevezésnek megfelelő funkciójú épületek vannak. A külterületen elszórva néhány tanyát, laktanyát és gazdasági telepeket találunk.

FALUSIAS BELTERÜLET ÉS TÉRVÁR

A belterületet és Térvárt azonos karakterű övezetként vehetjük számításba. Az ősidők óta lakott területeken a XIX. század közepén történt újratelepítés adta meg a lendületet, azóta az organikusan alakuló utcarendszer fokozatosan besűrűsödött, mérnöki felosztás eredményeként. A majdnem 200 éves építési hagyomány látszik a településképen, szép számmal találunk klasszikus oldalhatáros beépítésű parasztházakat, melyek toldott tornácait beépítették, de a 2+1 arányú ablakosztás árulkodik a régi megoldásról. Egészen régi házaknál olyan megoldást is láthatunk, melyben a tornácot befalazták, de belső nyitott jellege megmaradt.

A magyar ember alapvetően nem szerette az aszimmetriát, ezek a 2+1 ablakos, „elrontott” arányú épületek mégis nagy számban elterjedtek a népi építészetben.

Ennek oka minden bizonnyal a praktikusság volt, ami szívós őseink fennmaradását segítette. Az additív építési mód, a folytonos fejlődés igénye

teremthette a bájosan formabontó épületeket, melyek mára a települési szövet alapsejtjeit jelentik Tiszaszigeten. A puritán homlokzatok, a téglá, esetenként lécezett kerítés, a téglá lábazatok és piros cserépfedés alkalmazásával a modern korban is szerethető otthonná alakíthatjuk ezeket az épületeket.

A 60-as évek vidéki slágerei, a sátoztetős „Kádár-kockák” Tiszaszigeten is megtalálhatóak. Egyszerűségüket, harmonikus utcaképet eredményező megjelenésüket ma már jobban megbecsüljük ebben a mai, talán túlzóan „önmegvalósító”, végtelen stíluskavalkádban. Kiváló példái a szépről alkotott véleményünk néhány évtized alatti józan formálódásának.

Elszórtnak előfordulnak az utcavonallal párhuzamos, hézagosan zárt sorú, „polgárisabb” beépítések. A földszintes kialakítás, a szimpatikus arányok alkalmazása mind az épülettömegek, mind a nyílászárók kiosztása tekintetében jellemző. Félig áttört kerítés esetén sajátos színt visz az utcaképbe a téglaléc anyagokból épített, belső udvarból kikacsintó kukoricagőré.

A Szent Antal téren sűrűsödnek az intézményi funkciók, melyek nem bontják meg annak arculatát. Az új Faluház a toldott tornácos épületek tetőformájára utaló stílusával, letisztult homlokzatával, a településen (és templomon) jellemzően alkalmazott téglá használatával méltó reprezentációja a modern közösségi építészetnek.

Térvár az igazgatási terület és az ország határán, egy magaslaton fekszik. Tanyaépületei szintén a népi építészet stílusjegyeit viselik, azonban fordított rendben állnak. Az egykori út helyén ma szántás van és kerítés, lent a telekvégeknél épült ki a műút. Az arra járó a telkek hátsó részén keresztül az udvarra nyer bepillantást.

ÜDÜLŐTERÜLET

Az üdülőterület a Tisza árterében található, az ártéri erdőben. A folyó lakott területeket érintő partszakaszaira készült mederkezelési terv szakmai megalapozásával a vízügyi jogszabályok nem teszik lehetővé új épületek elhelyezését településünk üdülőterületén. Felújításuk megengedett, de csak lábakon állóan, a mértéktartó árvízszint felett maradhat épület. Mindemellett a meglévő jelentékeny épületállomány megújulásával tovább emelhető a terület természetközeli jellege. Tatarozás esetén javasolt természetes építőanyagokat (elsősorban fa, téglá) használni és természetesen natúr színeket.

KÜLTERÜLET

Településünk külterületén kevés tanyát találunk, nem jellemző a kiterjedt tanyavilág. Az itt élők a kezdetektől fogva a mai belterületre építkeztek, ennek köszönhető a népi építészet jegyeit hordozó, gazdag épületállományunk. A külterületen - határmenti település lévén - régi laktanyát találunk és vasútállomást, utóbbi a Szeged-Karlova vonal utasait szolgálta ki. Mára jórészt üzemén kívüli gazdasági telepek, kertészet gazdagítja a külterületet. A hajdani vizes, mocsaras területek helyén ma szántóföldek vannak, melyek a belvízelvezető rendszer kiépítését követően váltak művelhetővé az alacsonyabb részeken.

Néhol még ma is találunk állattartó épületeket, főként a tanyaudvar részeként. Az ún. „Papok tanyája” máig lakott, a belterületen oly gyakori toldott tornácos parasztház. Puritán oromfala, fehér falai és bordós lábazata a hagyományos vidéki építési kultúrát reprezentálják.

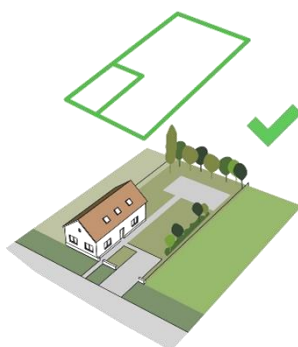
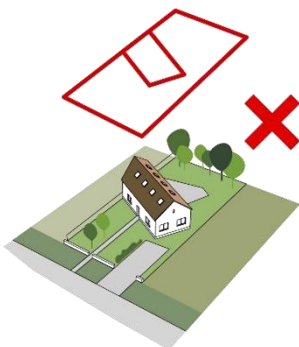
Két kihasználatlan állattartó telepet találunk a külterületen. A környezetük rendbetételével tájba illővé lehet tenni ezeket a gazdasági épületeket.

ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ

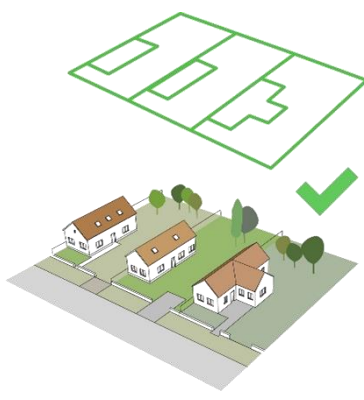
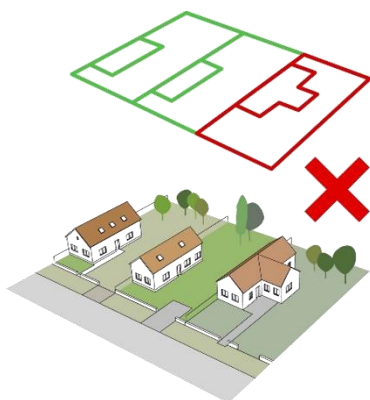
A fejezet célja, hogy utat mutasson új építéshez, kisebb-nagyobb házalakításhoz, házfelújításhoz egyaránt. Néha az aprónak tűnő beavatkozások, egy kerítés cseréje vagy a homlokzat újrafestése is nagyban hozzájárul a környezet alakulásához, az utca képéhez. Sok felmerülő kérdésre adhatnak választ a következő rajzos ábrák, melyek nem szabályzatok csak útmutatók. Segítségükkel betekintést nyerhetünk az illeszkedés alapszabályaiba, hogy minél inkább illeszkedjen épületünk leendő környezetébe. Lényeges kiemelni, hogy az illeszkedés nem jelent meghasonulást, csupán – némi analógiával élve – megpróbálunk a saját stílusunkban „összeöltözni” a településsel. Környezetünk értékeit, a közösség erejét és tudását tiszteletben tartva öltjük magunkra a hozzánk leginkább illő kelengyét. Hiszen új otthonunk megteremtése által kicsit mi is újjászületünk.

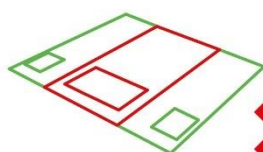
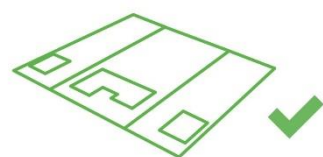
Telepítés:

Az épületek elhelyezésekor érdemes figyelembe venni a telek geometriai adottságait. A nem utcára merőlegesen telepített, nagymértékben hátrahúzott családi ház építése nem javasolt. A hátrahúzott épület megtöri az utcavonalat és a ház mögött kialakítható intim kertrész méretét is jócskán lecsökkenti.

Tiszaszigeten meghatározó az oldalhatáros, utcafrontos beépítés, melynek indokolatlan megtörése egy hátrahúzott épülettel rontja az utcaképet.

Az átlagosnál szélesebb telken is fontos az utcakép ritmusának megőrzése. A környező épületek tömegarányai legyenek mérvadóak.

Az utcára nem teljesen merőleges, hegyesszögben tört telepítés esetén érdemes szintén igazodni az utcaképhez. Településünkön az Aradi utca déli oldalán jellemző még ez az utcafronti kialakítás, mely a múlt századi telekosztás eredménye. Kialakításukat a domborzati viszonyok, a vizek lefolyási iránya indokolta.

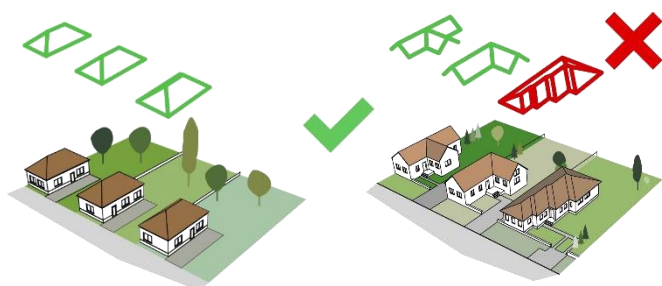
Magasság:

Az épületmagasság meghatározásánál fontos, hogy előzetesen megvizsgáljuk az építési telek körüli szomszédos épületek magasságát és igazodjunk hozzájuk. Ezzel a szomszédos épület benapozása sem akadályozott, valamint egy harmonikus utcakép alakul ki.

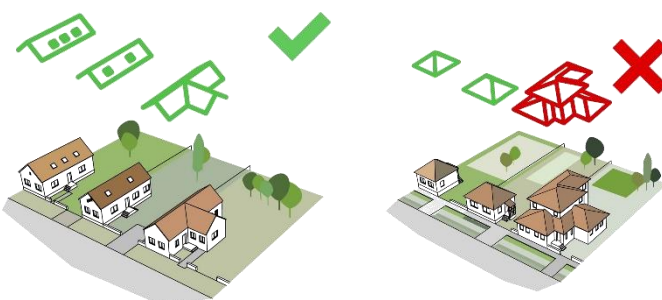
Tetőhajlásszög:

A meglévő épületek közé épülő új házaknak hasonló tetőhajlásszöggel kell épülniük, mint környezetüknek. A túl magas illetve túl alacsony hajlásszögű tetővel rendelkező épületek nem illenek a kialakult utcaképbe. Magyarországon hagyományosan a 40° körüli tetőhajlásszög terjedt el, ami az éghajlati viszonyokhoz is ideális.

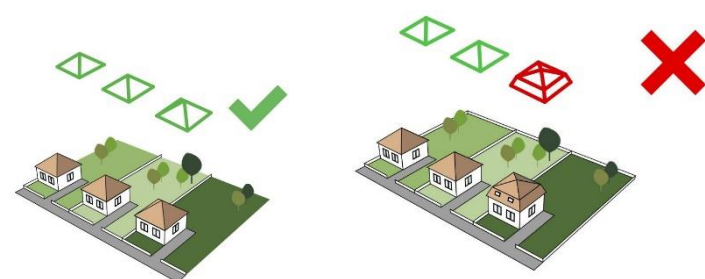

Tetőforma:

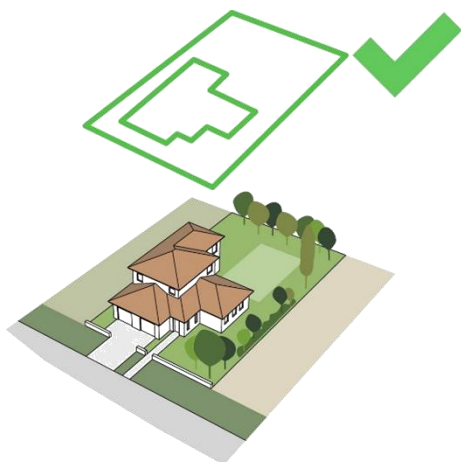
Településünk lakóépületeinek tetőszerkezete egyszerű geometriájú, jellemzően nyereg- vagy sátoztető.

A tetőkialakítás az épület alaprajzából indul ki. A falusias, egyszerű geometriával kialakított alaprajz tiszta tetőszerkezetet eredményez, míg a sűrűn tördelt alaprajz összetett tetőszerkezetet von maga után, ami nem előnyös egy falusias környezetben.

Ha lehetséges kerüljük a tetőtéri beépítéseket, inkább a földszinten bővítsük az épületet. A tetőablakok, összetettebb tetőformák nem jellemzőek a vidéki építészetre, csak megbontják az utcaképet.

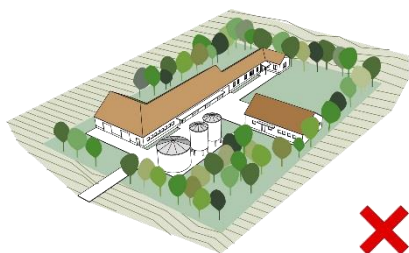
Tetősíkok játékával egy nagyobb, tágasabb telken bátrabban játszhatunk ha ezt a környező épületek stílusa is megengedi.

Színek:

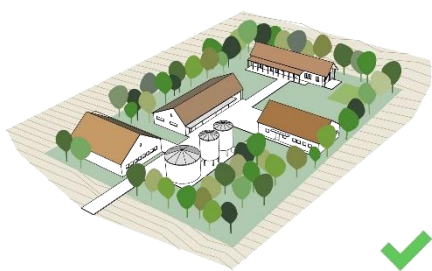
A pasztell színárnyalatoktól túlzottan eltérő színek használata nem előnyös. A falu képében kialakult egységes, letisztult, a természet színeihez és anyagához közeli színek és anyagok javasoltak. Nem elfogadható a kirívóan feltűnő színek használata.

Tanyák, majorok

Az alföldi tanyák, majorok különböző rendeltetésű épületei általában különállóan, a tanyaudvart körbevéve álltak. A terjedelmes épülettömeg nem volt jellemző és nem is praktikus. Tűzvédelmi és tájképi szempontból sem szerencsés.

Külterületen is kerülendő a rikító színhasználat és tájidegen anyagok alkalmazása. A gazdasági telephelyek felújításánál érdemes törekedni az eredeti fehér színre, esetleg földszínek használatára.

KERÍTÉSEK

A kerítések az egyik legfontosabb kiegészítő építmények, térformáló szerepük jelentős. Tiszaszigeten az utcafrontos beépítéssel hagyományosan együtt jár a tömör kerítés használata, melynek anyaga általában tégl. Nem ritkán a kikoricagóré is egybe van építve a kerítéssel, stílusos utcaképet alkotva. A hagyományos vidéki kultúra oldódásaként terjednek el egyre inkább a léckerítések vagy deszkakerítések, téglá oszlopokkal tagolva. Kerítésünk kialakításakor érdemes a – a saját épületünk stílusa mellett – az utcában kialakult kerítéseket is figyelembe venni.

AJTÓK, ABLAKOK

Régen jellemzően kisebb méretű, egy- vagy kétszázados, fából készült ablakokat alkalmaztak. A 2+1-es arányú ablakosztás gyakori volt a toldott tornácos parasztházaknál. Anyaghasználatában megtartott, szépen felújított, zsalugáterrel bensőségebbé varázsolt ablakokra is találunk példát. A redőnyöknél előnyösebb, minél inkább takarva van a szerkezete.

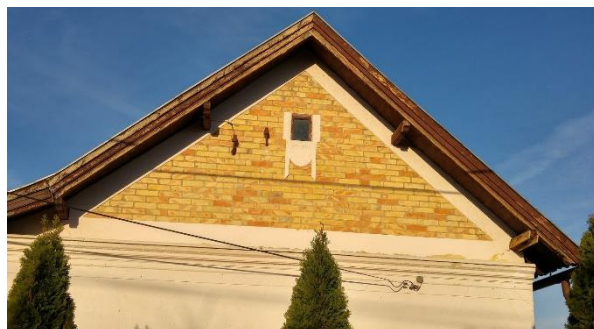

A háromosztatú ablakok is elterjedtek voltak, természetesen fából készültek. A népi építészet használta az íveket, de csak mértékkel, nem hivalkodóan. Az iskola ablakosztása a helyben jellemző arányoknak megfelel.

HOMLOKZATKÉPZÉS

Az utcára merőleges gerincű lakóházaknál jellegzetes oromfalak díszítik az utcaképet. A népi építészetben először fából készítették, majd fokozatosan tértek át a téglára és vakolt megoldásokra. A dél-alföldi építészeti stílusnak megfelelően az egyszerűségekre törekedtek.

A sátoztetős házaknál és a vélhetően azonos korban lévő, nyújtottabb alaprajzú épületeknél figyelhető meg a vakolat díszítése, ellensúlyozva ezzel a túlzott kötöttségeket. Egyszerű, de szép alkotások születtek. Ma már inkább a vakolt (hőszigetelt), egyszínű homlokzat a jellemző. Fontos, hogy maradjunk meg a föld-de legalább a pasztell színeknél.

MAI PÉLDÁK

Manapság rendkívül széles stílus, anyag és színválaszték érhető el, amiből kedvünkre válogathatunk. De vajon kizárólag „egyéniségünk kifejezése” a cél? Esetleg észrevesszük, hogy több száz éves településszerkezetbe, építési hagyományokba csöppentünk? Egy rendszer, egy közösség részének lenni mindig jó. A hagyományt ápolni, de egyben a modern világgal lépést tartani, saját elképzeléseinket érvényesíteni nem könnyű feladat. Ideális lenne megtalálni a gyökereinket, a régiek letisztult tudását felhasználva alkotni valami újat, valami eredetit!

Szépen felújított sátoztetős és régi paraszti épületeket látunk. Némi odafigyeléssel igazi kis ékszerdoboz varázsolható felújításra szoruló házakból is. Érdemes mérlegelni ezt a lehetőséget.

Arányos, környezetébe illő ablakok, viszonylag homogén falak, cseréptető. Sokszor a legegyszerűbbnek tűnő dolgokon múlik egy épület „sikere”.

Igényesen felújított toldott tornácos ház és egy tetőteres, de arányos, józan léptékű épület. Az íves forma visszafogott alkalmazása segíti a településképi illeszkedést.

UTCÁK, TEREK

Tiszasziget utcái javarészt fásítottak, a porták előtti zöldfelületek rendezettek. Javasolt tájhonos növényeket alkalmazni vagy örökzöldekből csak akkorát, mely nem takarja el a teljes homlokzatot.

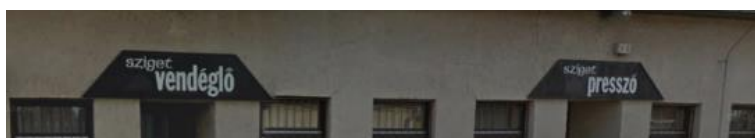
A keresztek fontos tájékozódási pontok voltak mindig és természetesen erős az identitásépítő hatásuk. A Szent Antal tér növényzete méltó a faluközpontozhoz. A parkban többek között Páduai Szent Antal szobra és világháborús emlékmű áll. A gondozott, rendezett közterületi növényzet jó benyomást kelt az ide látogatóban. A rendezett környezet harmóniát teremt az itt lakókban és a vendégekben egyaránt.

HIRDETÉSEK, REKLÁMTÁBLÁK

Településünkön a feliratok, épületmegnevezések általában nem hivalkodóak. A közintézmények feliratai nagyrészt hasonló betűstílussal és az épülethez illeszkedő színvilággal informálják az arra járókat. Általában a homlokzaton vagy a kerítéseken kaptak helyet. A vendéglátó egységek feliratai is igényesek. A kereskedelmi egységek hirdetőtáblái kapcsán érdemes odafigyelni a települési érdekre, a kizárólagos üzleti érdeken felül. Az illeszkedésre mindig annak kell figyelni, aki idejön.

IMPRESSZUM

TISZASZIGET KÖZSÉG ÖNKORMÁNYZA TA

www.tizzasziget.hu

tizzasziget@vnet.hu

6756 Tizzasziget, Szent Antal tér 10.

Telefon: 62/254-022

Polgármester: Ferenczi Ferenc

polgarmester emailcíme: polgarmestertizzasziget@gmail.com

Főépítész: Várkonyi Gábor

főépítész emailcíme: gabor.varkonyi@urbanimex.hu

SZERKESZTETTE: Várkonyi Gábor

SZÖVEG: Várkonyi Gábor

FOTÓ: Várkonyi Gábor, www.tizzasziget.hu

GRAFIKAI TERVEZÉS : Lechner Tudásközpont

Tizzasziget, 2017. december

Felhasznált irodalom:

Meggyesi Tamás: Települési kultúráink

Gárgyánné Lampert Magdolna: Tizzasziget története

Tizzasziget Örökségvédelmi hatástanulmány